

18.11x27.12	1	15	עמוד	כותרת - הארץ	09/10/2022	83435640-3
אוניברסיטת רייכמן - 84260						

חוות לגידול "סיפוח זוחל"

שאלו אריאלי, סיון הירש-הפלור וגלעד הירשברג

ידיעה, כי המינהל האזרחי מקדם תוכנית שתאפשר הכשרה של עשרות מאחזי חוות רועים בגדה המערבית, חושפת שוב את הפ"ע האדיר בין התפישה של רוב הציבור את המושג "סטטוס קוו", או "המשך המצב הקיים", לבין מה שקורה בפועל בשטח. ההצהרות של ממשל ג"ז ביידן על מחויבותו לשמירת ההתכנות של פתרון שתי המדינות ניגפות מול התוכניות של ממשלות ישראל, הן אלו של בנימין נתניהו והן זו המתקראת ממשלת השינוי, שאינן אלא סיפוח זוחל, המוביל את ישראל למציאות של מדינה אחת עם שתי מערכות חוק לא שוויוניות. כיצד נראה סטטוס קוו בשטח? מהלכי הממשלות בעשור האחרון עוסקים בחמישה תחומים מרכזיים:

- הרחבת ההתנחלויות הקיימות. על פי נתוני "שלום עכשיו" בין 2011 ל-2020, אישרו ממשלות נתניהו מכרזים לבנייה של 1,350 דירות בממוצע בשנה. שנות השיא היו בתקופת כהונתו של הנשיא דוב"ל טראמפ בארצות הברית (יותר מ-3,000 דירות בכל שנה ב-2017-2018). ממשלת נפתלי בנט שכרה את הממוצע השנתי ואישרה מכרזים לבניית 1,550 דירות בשנת כהונתה. לא מיותר לציין, שרוב המכרזים זים אושרו בהתנחלויות מבודדות ולא ב"גושים" הצמודים לקו ירוק.

- תכנון בנייה. הממוצע בעשור של נתניהו היה תכנון של 5,292 דירות בשנה בהתנחלויות, וממשלת בנט הגיעה ל-7,292 דירות. לא מכבר נדרשה התערבות ישירה של הממשל האמריקאי כדי לדחות את הדיון במינהל האזרחי בקידום בנייה בשטח E1 במעלה אדומים. הבנייה בשטח באה לידי ביטוי גם במספר התושבים. בעשור של נתניהו גדל מספר הישראלים בהתנחלויות מ-325,601 ל-451,257 נפש (גידול של 38%). חשוב לציין, כי כל ממשלות ישראל מאז 1967 אישרו את הרחבתן של ההתנחלויות, מסיבות שונות ובהיקפים משתנים. בפועל, בכל "צבע פוליטי" ובכל הרכב, הממשלות לא שימרו "סטטוס קוו", אלא פעלו להמשך מדיניות המעודדת גידול והרחבה של ההתנחלויות הקיימות.

- מאחזים לא חוקיים. בעשור של ממשלות נתניהו הגיע מספר המאחזים הלא חוקיים לשיא של 130, ובשנת כהונתו של בנט נוספו עוד שניים. ממשלות נתניהו "הלכינו" 21 מאחזים לא חוקיים, הפכו חלק מהם ליישובים עצמאיים, כמו רחלים וברוכין, ואת רובם לשכונות חוקיות בהתנחלויות הקיימות, גם אם אותן שכונות מוקמו הרחק מהתנחלות האם. ממשלת בנט לא נשארה מאחור והלכינה שלושה מאחזים לא חוקיים. אם התוכנית להכשרת החוות הלא חוקיות תאושר, הרי שממשלת לפיד – וסביר להניח שגם מחליפתה – עלולות לשכור את השיא ב"הלכנה" של 30-40 מאחזי חוות, מתוך 70 הקיימים בגדה. ביולי התבשרנו על ידי "ערוץ 7", כי שרת הפנים, איילת שקד, הנחתה את משרד הפנים להכיר בתושבי המאחזים הלא חוקיים לצורך חישוב מענקי האיוון של הרשויות המקומיות באיו"ש. כל זאת בניגוד להנחיות היועץ המשפטי לשעבר מני מזוז, שכ-2004 אסר על העברת סיוע כספי ממשלתי להתיישבות הלא חוקית, בעקבות דו"חות מבקר המדינה שהראו על מיימון ממשלתי של עשרות מיליוני שקל למכרזים במאחזים.

תומכי הסטטוס קוו מעוניינים להחזיק בשטחים, בלי להפוך את השליטה בהם לפורמלית ובלי לשלם את מחיר הסיפוח

חשוב לזכור, כי בעוד שיעור המענקים לרשויות המקומיות בישראל מגיע לכ-40% מתקציב הרשות, הרי באזור יהודה ושומרון הוא יכול להגיע ל-70%-80% מתקציב הרשות, לפעמים במנותק מהקריטריונים שנקבעו, ומדובר תמיד במועצות המצביעות למפלגות הימין הדתי-מימחית. תקציב זה, שנגול למעשה מהרשויות בישראל, משמש בחלקו למתן שירותים למאחזים הלא חוקיים.

- תחבורה. ממשלת נתניהו החלה ביישום "תוכנית אב לתחבורה באיו"ש", היכולה להגיע לתקציב של כ-13 מיליארד שקל. כבישים כמו עוקף חווארה בשומרון ועוקף אל ערוב ביהודה, שנועדו בעיקר לשרת חלק קטן מאוד מציבור המתנחלים, עולים כל אחד מאות מיליוני שקל. הנימוק הרשמי לתוכנית היה הצורך בשיפור מערך התחבורה הפלסטיני, לצד הישראלי, אך התעמקות בתוכנית מבחינה, כי לצד הקלת העומסים הפלסטיניים, הכוונה היא ליצור מערך כבישים מהירים, שיחבר את כל ההתנחלויות המבודדות ויעודד הגירה אליהן. סטטוס קוו? ממש לא.

- ממשלת בנט לא עצרה את התוכנית, אלא אישרה את המשך כל הפרויקטים שהיו בביצוע. בחודש שעבר, נחנכו ארבעה צמתים חדשים באיו"ש בצירי התחבורה באזורי ההתיישבות היהודית. ישראל אפ"ר יאט, קצין מטה תחבורה במינהל האזרחי, אמר או ל-ynet, כי "כחור דשים האחרונים אנו עדים לתנופה אדירה בהשלמת פרויקט התחבורה הרבים אותם אנו מקדמים בשיתוף עם משרד התחבורה בשטח יהודה ושומרון".

- מערכת המים. ממשלת נתניהו אישרה שתי תוכניות אב להגדלת אספקת המים לגדה בעלות של כמעט שני מיליארד שקל, אחת ליהודה ואחת לשומרון. הטיעון הרשמי היה הצורך בהשוואת אספקת המים בין ישראלים לפלסטינים בגדה. בפועל, הדבר מאפשר את גידול והרחבתן של ההתנחלויות ואת התוספות העתידיות לחוות ולמאחזים הלא חוקיים.

- הריסת בתי פלסטינים בשטח C. בעשור של נתניהו הרסה יש"ר ראל בממוצע מדי שנה 474 בתים שנבנו בלא היתר המינהל האזרחי. ממשלת בנט הרסה 641 בתים בשנת כהונתה. יש לזכור, כי התיחומים של שטחי A ו B, שם סמכות התכנון והבנייה נתונה בידי הפלסטינים, לא השתנו כבר 25 שנה (מאז הסכם הביניים). פרק זמן שבו האוכלוסיה הפלסטינית הכפילה את עצמה. כמו כן, 52% משטחי C, שרובם צמודים ליישובים ערביים, הם כבעלות פרטית פלסטינית, ורוב הבנייה הלא חוקית שלהם מתקיימת שם. כלומר, ה"סטטוס קוו" בגדה איננו מצב סטטי כפי שזה נשמע, אלא התקדמות דינמית – ללא כל הצהרה רשמית – להרחבת ההתיישבות היהודית תוך כדי דחיית קת רגלי הפלסטינים.

ומהי עמדת הציבור הישראלי-היהודי בנושא הסטטוס קוו? מה משמעות המונח בעבורו? בסדרת סקרים שערכנו מ-2018 ועד 2022 מצאנו, ששיעור התמיכה בהמשך המצב הקיים היה יציב ונמוך – נע סביב 10%. אולם בסקר האחרון, שנערך ביוני 2022, התמיכה הוכפלה והגיעה לכ-20%. עולה השאלה, מה מאפיין את התומכים בגישת ה"סטטוס קוו", כלומר המשך המצב הקיים. האם בעבורם הכוונה היא למציאות סטטית, או למציאות משתנה דינמית, אך באופן לא רשמי?

מתברר, כי התומכים מבינים היטב את המשמעות של "המשך המצב הקיים". מצאנו, כי רוב התומכים הם מי שמגדירים את עצמם כדתיים ובעלי עמדות של ימין-מרכז. רבים מהם גם תומכים בסיפוח, אך חוששים מההשלכות הכלכליות והביטחוניות של סיפוח חד-צדדי. הם סבורים, כי שליטה ישראלית בשטחים חשוכה מסיבות ביטחוניות, אולם מתנגדים למדינה דו-לאומית וחוששים מערכוב עם אוכלוסיית הפלסטינים. תומכי הסטטוס קוו (או המשך המצב הקיים) מעוניינים להחזיק בשטחים, בלי להפוך את השליטה בהם לפורמלית ובלי לשלם את מחיר הסיפוח. במילים פשוטות: הם משקפים בעמדותיהם את מדיניות הסיפוח הזוחל. נדמה אפוא, שממשלות ישראל בשנים האחרונות מייצגות את המיינועו (כחמישית בלבד) בציבור הישראלי, המאמין שאפשר ורצוי להיות עם ולהרגיש בלי – לחזק את השליטה הישראלית בשטחים טיפין טיפין, בלי צורך להכריז באופן רשמי על סיפוח. בפועל מדובר בתהליך סיפוח משמעותי, שנעשה בניגוד לעמדת רוב הציבור הישראלי-היהודי (62% בסקר האחרון), המבקש היפרדות מהפלסטינים בהסכם או במה לך חד-צדדי, וגורר את מדינת ישראל למחוזות הרחוקים מהחזון הציפוני של מדינה דמוקרטית בעלת רוב יהודי.

